

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТІВ В СУЧАСНІЙ СІМ'Ї

Кісільчук Віктор

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія*

Приватного вищого навчального закладу

*«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Терновик Наталія

кандидат психологічних наук,

професор кафедри психології

Приватного вищого навчального закладу

*«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне, Україна

Проблема конфліктів є надзвичайно актуальною для сучасного суспільства. Ними буквально пронизані всі сфери життєдіяльності людини. Вони мають досить широку варіативність свого підґрунтя, що приймає політичне, міжнаціональне, економічне або будь-яке інше забарвлення. Сімейні конфлікти стали широко розповсюдженим явищем, що свідчить про дисгармонію в сімейних стосунках. Проблема виявлення сутності, причин, форм прояву конфліктів є на сьогодні особливо актуальною для психологічної науки, тому що в період трансформації суспільства зріс показник розлучень, особливо серед молодих сімей.

Сім'я як соціальний інститут не тільки забезпечує стабільність суспільства, а й еволюціонує разом з ним, адаптується до інновацій. З іншого боку, сім'я виступає як простір первинної соціальної адаптації індивіда, як мікросвіт, в якому починається особистісне становлення людини. Вона є школою людяності, взаєморозуміння, душевного співчуття і співпереживання. Разом з тим в такій системі інтенсивної тісної взаємодії не можуть не виникати спори, конфлікти і кризи. Протиріччя між особистістю і сім'єю неминучі. При виникненні таких протиріч в родині людина виявляється перед вибором способу їх вирішення.

За останні десять-п'ятнадцять років вітчизняна психологічна література збагатилася значною кількістю робіт із проблем сім'ї. Якщо до цього часу окрема частина робіт з постановки і вирішення завдань дослідження могла бути легко віднесена до соціологічних, то в останні роки з'явилися не лише теоретичні роботи, а й прикладні, орієнтовані на психологів-практиків сімейного консультування. Наприклад, монографія А.

А. Бодальова і В. В. Століна «Сім'я в психологічній консультації», робота Е. Г. Ейдемільера і В. А. Юстицького «Сімейна психотерапія», перекладна робота С. Кратохвіла «Психотерапія сімейно-сексуальних дисгармоній», роботи В. Г. Херсонського і С. В. Дворяка «Психологія і психопрофілактика сімейних конфліктів», Г. С. Кочаряна й О. С. Кочаряна «Психотерапія сексуальних розладів і подружніх конфліктів», В. Сатир «Як будувати себе і свою сім'ю», Р. Бендлер, Д. Гриндер, В. Сатир «Сімейна терапія», Н. Пезешкіана «Позитивна сімейна психотерапія», К. Витакера і В. Бамберри «Танці з сім'єю» [3]. І це майже всі основні роботи з психології і психотерапії сім'ї. Виникає парадоксальна ситуація: сім'я, з одного боку, є предметом всебічного наукового аналізу, з іншого боку – саме психологічним аспектам сім'ї присвячено у вітчизняній літературі не так багато фундаментальних досліджень.

До сьогодні існує макросоціологічне обґрунтування процесів функціонування сім'ї в суспільстві. Так, А. Г. Харчев довів, що істотною причиною нестабільності сім'ї і шлюбу є науково-технічна революція [2]. Однак, як відзначають Е. М. Тійт і Д. Кутсар, навіть на соціологічному рівні не встановлено мікросоціологічні фактори, які обумовлюють розпад однієї конкретної сім'ї і збереження іншої. Автори роблять висновок, що немає ще оптимальної теорії, яка описувала б функціонування сім'ї, незважаючи на те, що вже в ранніх дослідженнях соціологічного характеру виділяються найважливіші для теорії сім'ї проблеми – одруження, подружнє сумісність, задоволеність сімейним життям, стабільність сім'ї [5].

Сучасні психологічні дослідження (С. Кратохвіл, А. Г. Харчев, Е. Burges і ін.) дають змогу стверджувати, що одним із найважчих і найскладніших періодів подружнього життя є період молодого сім'ї (до дев'яти років подружнього життя). Саме в цей час відбувається подружня адаптація, формуються сімейні норми і санкції, здійснюється оволодіння рольовою поведінкою. Одночасно в цей період загострюються майже всі проблеми подружнього життя. Сімейна проблематика досить широко представлена як у соціологічних (С. І. Голод, В. І. Зацепін, М. С. Мацьківський, А. Г. Харчев, Д. М. Чечот і ін.), так і психологічних (М. І. Алексеева, Т. В. Буленко, Т. В. Говорун, С. В. Дворяк, Є. Г. Ейдемільер, З. М. Кисарчук, Г. С. Кочаряна, А. С. Кочарян, Б. Г. Херсонський, В. В. Юстицький та ін.) роботах. Психологічні дослідження здебільшого проводились у соціально-психологічному ключі, пов'язаному з вивченням сімейних очікувань, психологічної готовності до шлюбу, внутрішньосімейних ролей (А. Н. Волкова, М. М. Обозов та ін.).

Питаннями сімейних конфліктів, зокрема, розлучення, причини конфліктів, форми конфліктної взаємодії, займалися такі вчені як: А. Анцупов, Т. Дуткевич І. Голод, Н. Гришина, В. Сисенко, М. Соловійов, А.

Шипілов, А. Шмельов, Н. Юркевич. та ін. Особливості психологічного консультування в процесі розлучення описані в працях Ю. Альшиної, О. Галустанової, О. Карабанової, Г. Колесникової, Р. Кочюнас, Д. Нейман та ін. Групові форми підтримки в кризовій ситуації сім'ї у процесі розлучення описують Б. Карвасарський та О. Литвинова, проте проблема психологічної допомоги у вирішенні сімейних криз потребує більш детального вивчення.

Таким чином, економічні, політичні, соціальні зміни в житті суспільства ведуть до якісних змін інституту сім'ї, демократизації сімейних відносин, що у ряді випадків відбуваються дуже болісно, викликаючи окремі кризові прояви. Численні дослідження, присвячені сім'ї, свідчать як про значні досягнення вчених і практиків в описі окремих концептуальних положень до розуміння процесу життєдіяльності родини, так і недостатню розробку підходів системного опису сім'ї, неоднозначність трактування тенденцій її розвитку, суперечливість наукових тверджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєва Ю. В. Чинники дисфункції сучасної української сім'ї як об'єкта державної демографічної політики. Соціальна і гуманітарна політика. Харків, 2014. С. 309-314.
2. Білик О. Розвиток особистості в сімейній парі. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія». 2014. Вип. 2 (2). С. 5–7.
3. Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів / Вітюк Н.Р. // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. Ч.2. С. 109-116.
4. Венгер Г. С. Порівняльний аналіз особливостей якості сімейного життя в традиційних і дистантних сім'ях. Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. Вип. 30. С. 110–125.
5. Дучимінська Т.І. Психодіагностика сімейної кризи в практиці сучасної психотерапії / Т. Дучимінська, С. Борцевич // Актуальні проблеми практичної та клінічної психології : Матеріали XIII науково-практичного семінару, (Луцьк, 8-10 листопада 2018 р.) / СНУ імені Лесі Українки ; кафедра практичної та клінічної психології ; за заг. ред. М.І. Мушкевич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. С. 9-16.
6. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодох, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. К.: НАУ, 2011. 271 с.
7. Психологія молодого сім'ї : монографія / М.І. Мушкевич, Р.П. Федоренко, Т.І. Дучимінська, Л.І. Магдисюк. Луцьк : РВВ «Вежа-Друк», 2018. 308 с.